

RAASEPORIN KJULBÖLE ÖSTERGÅRDIN RANTA-ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

Jere Salminen

25.9.2023

RAASEPORIN KJULBÖLE ÖSTERGÅRDIN RANTA-ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

Sisällys

Johdanto.....	1
Tulokset.....	1
Lähteet	8

Johdanto

Kjulbölen Östergårdin alueelle ollaan laatimassa ranta-asemakaavaa, jossa suunnitellaan loma-asutusta Kjulböleträsketin rantaan. Kaava-alue sijaitsee kiinteistöllä Östergård 710-486-2-4, ja sen pinta-ala on noin 20 hehtaaria. Alueen raja-alue on esitetty kuvissa 1 ja 2.

Östergårdin kaava-alueella tehtiin Maanmittari Öhmanin tilauksesta 3.7.2023 luontoselvitys, jossa kartoitettiin alueen luontotyyppit ja arvokkaat kasvillisuuskohteet. Työn pääasiallisena tavoitteena oli paikantaa mahdolliset luonnonsuojelulain 64 §:n ja 65 §:n nojalla suojeltavat luontotyyppit sekä Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaiset silmälläpidettävät (NT) ja uhanalaiset luontotyyppit (Kontula & Raunio 2018). Myös mahdollisten vesilain 11 §:n perusteella suojeltavien kohteiden (lähinnä norot ja lähteet mahdollisia) esiintyminen tarkistettiin. Lisäksi pyrittiin arvioimaan, onko kaava-alueella todennäköisiä EU:n luotodirektiivin liitteen IV lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, joiden hävittämisen ja heikentämisen luonnonsuojelulain 78 § kieltää. Metsälain 10 §:n mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, jotka huomioidaan metsätaloustoimien suunnittelussa, ei tarkasteltu. Harvinaisia tai uhanalaisia kasveja ei varsinaisesti etsitty erikseen, vaan lajeja havainnoitiin luontotyyppikartoituksen ohessa.

Tulokset

Kuvissa 1 ja 2 on esitetty kaava-alueelta vapaamuotoisen, karkean luontotyyppiryhmien ja -yhdistelmien mukaisen luokittelun perusteella rajatut kuviot. Luontotyyppiryhmillä tarkoitetaan esimerkiksi lehtoja, jotka luokitellaan useisiin eri luontotyyppisiin ja luontotyyppiyhdistymillä rantakosteikkoja ja soita, jotka koostuvat luonnossa usein useasta toisiinsa liittyvästä luontotyyppistä. Kuviointiin kuuluvat pinta-alaltaan merkitykselliset luonnonmukaiset alueet mukaan lukien perinnebiotoopit. Uudistushakattuja metsiä, taimikoita, viljelyksiä, pihapiirejä, pientareita, puustoisia tai pensaikkoisia reunavyöhykkeitä tai vastaavia ei ole kuvioitu. Luontotyypeiltään ja kasvillisuudeltaan arvokkaat kohteet on merkitty kuviin 1 ja 2 viivarasterilla.

Sanallisissa selostuksissa on kuvattu yleispiirteisesti luontotyyppiryhmittäin/-yhdistymittäin alueen luontotyyppistä ja mainittu kuviokohtaisesti, mitä lainsäädännön perusteella huomionarvoisia tai Kontulan & Raunion (2018) mukaisia uhanalaisia ja silmälläpidettäviä (NT) kohteita kuvioilla esiintyy. Kasvillisuutta on kuvattu yksityiskohtaisemmin lajistoltaan huomionarvoisista kohteista. Uhanalaisten luontotyyppien esiintymiä ei ole automaattisesti rajattu arvokkaiksi kohteiksi, vaan edustavuudeltaan heikkotasoisia osuuksia

on jätetty arvokohteiden ulkopuolelle. Arvokkaiksi kasvillisuuskohteiksi on määritelty kohteet, joilta löydettiin yksi tai useampi Suomen punaisella listalla oleva (Hyvärinen ym. 2019) tai alueellisesti uhanalainen (RT) kasvilaji tai useita muita harvinaisia lajeja.

Uuden luonnonsuojelulain 64 §:n nojalla suojeltavien ja 65 §:n nojalla tiukasti suojeltujen luontotyyppien määrittelyä ohjaavaa, lainvoimaista asetusta ei ole vielä olemassa. Niistä 64 §:ssä mainituista luontotyypeistä, jotka olivat myös aikaisemman luonnonsuojelulain 29 §:n nojalla suojeltavia luontotyyppisiä, on käytetty aikaisemman lain mukaan suojeltavien kohteiden määritelmiä. Uuden asetuksen puuttuessa pelkästään uuden lain 64 §:ssä mainituista kohteista ei voi tietää, ovatko ne varmuudella suojeltavia, joten ne on esitetty raportissa potentiaalisesti luonnonsuojelulain mukaan suojeltavina luontotyypeinä. 65 §:n mukaisia kohteita ei todettu selvityksessä. Myöskään vesilain 11 §:n nojalla suojeltuja luontotyyppisiä ei esiinny alueella.

Uhanalaisuusarviointin mukaiset, koko Suomessa tai Etelä-Suomessa silmälläpidettävät ja uhanalaiset luontotyypit on mainittu ilman viittausta lakipykäliin ja kirjoitettu kursivilla, ja niistä on esitetty suluissa ensin valtakunnallinen ja jälkimmäisenä Etelä-Suomea koskeva uhanalaisuusluokka.

Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksessa käytetään vakiintuneita lyhenteitä:

LC = säilyvä

NT = silmälläpidettävä

VU = vaarantunut

EN = erittäin uhanalainen

CR = äärimmäisen uhanalainen

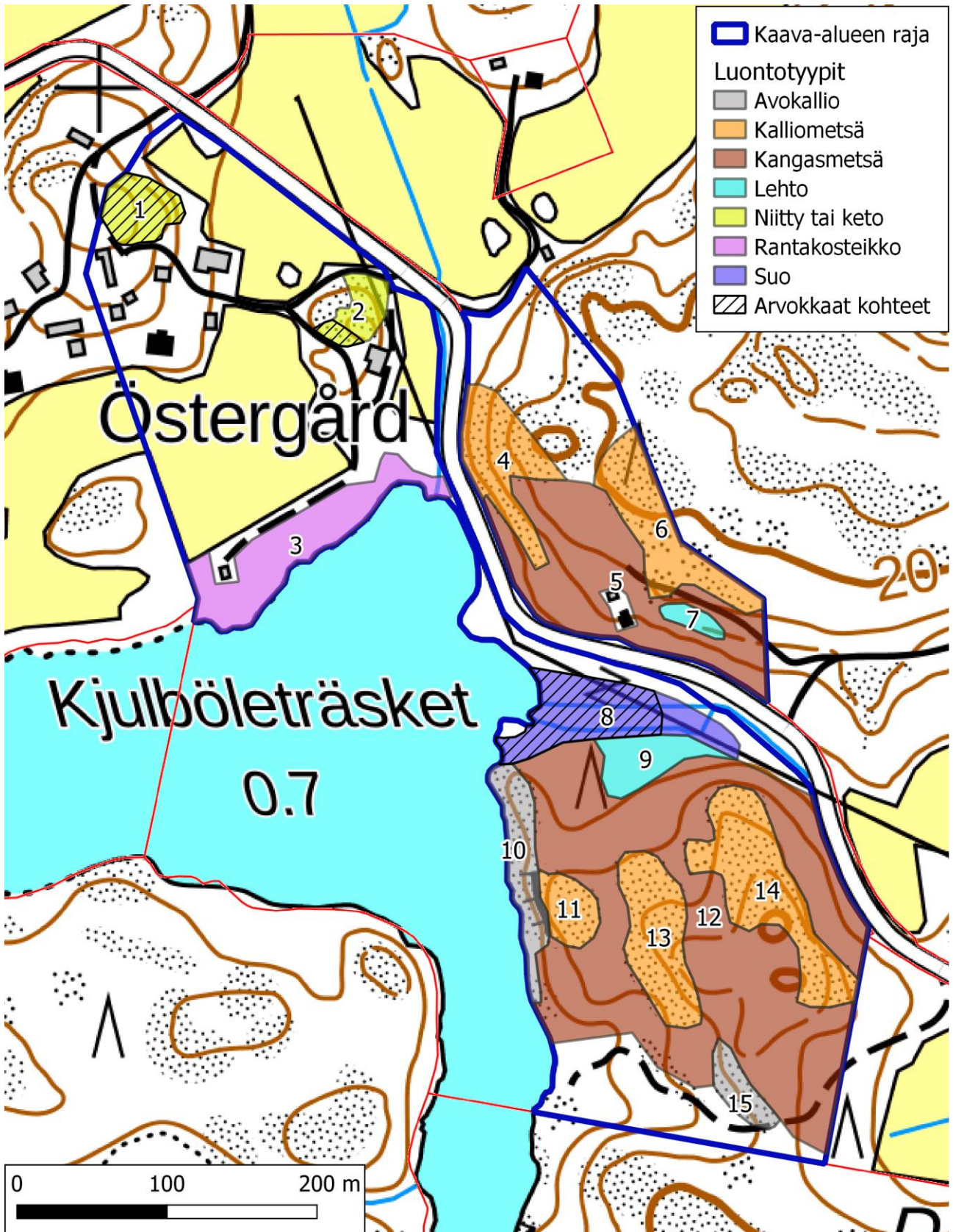
DD = puutteellisesti tunnettu

Niityt ja kedot (kuviot 1 ja 2)

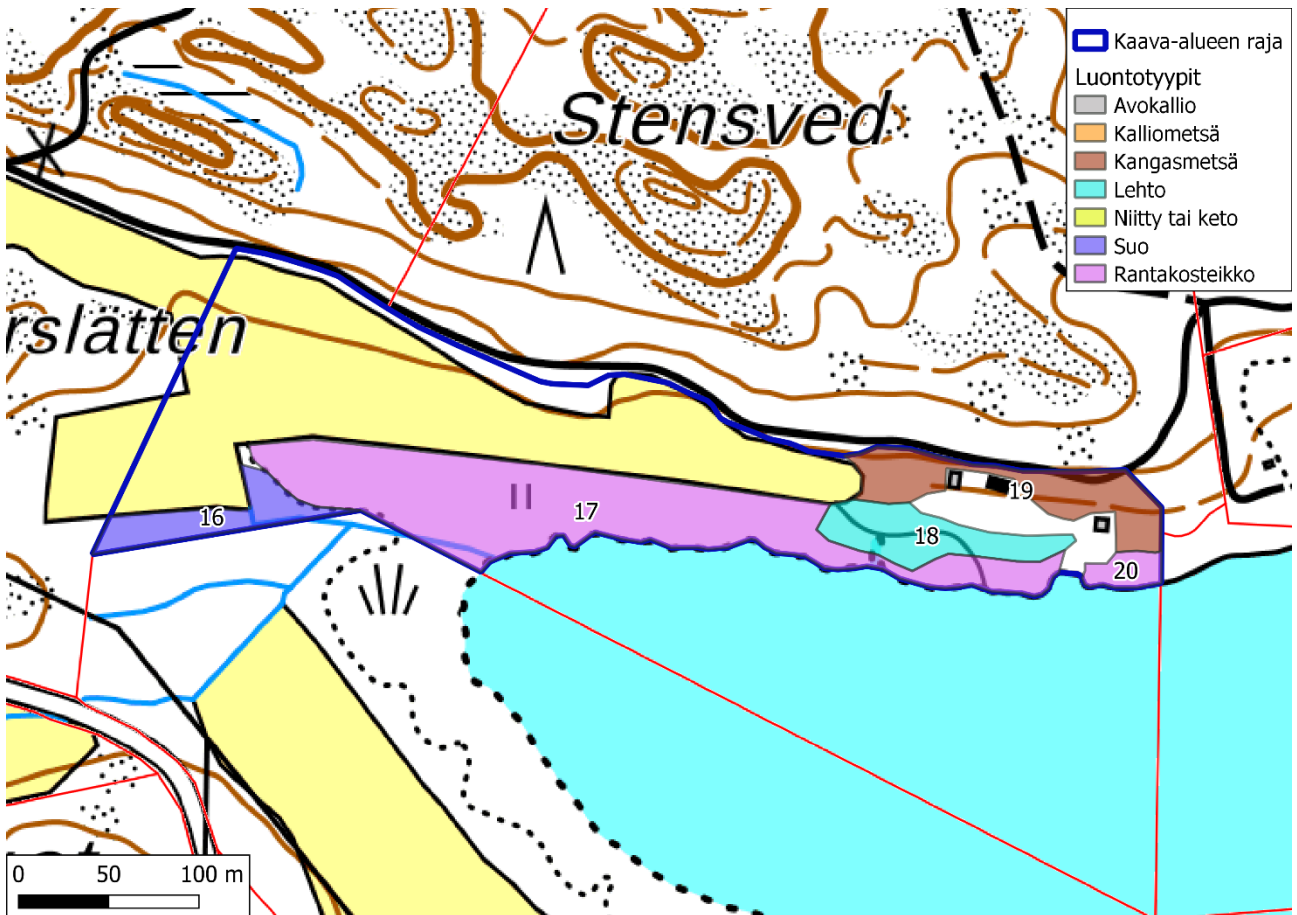
Kuviot 1 ja 2 koostuvat pääasiassa *karuista kalliokedoista* (CR/CR) ja *heinäkedoista* (CR/CR). Ne ovat olleet ilmeisesti pitkään ilman hoitoa, joten ne ovat suureksi osaksi voimakkaasti rehevöityneitä ja heinittyneitä. Paikoin kalliopaljastumien välisten osuuksien kasvillisuus koostuu lähes pelkästään metsälauhasta (*Deschampsia flexuosa*) ja lampaannadasta (*Festuca ovina*). Paikoin kasvillisuus on *tuoretta heinäniittyä* (CR/CR) koiranputkineen (*Anthriscus sylvestris*), ojakärsämöineen (*Achillea ptarmica*) ja korkeine heinineen, kuten nurmipuntarpäineen (*Alopecurus pratensis*) ja koiranheinineen (*Dactylis glomerata*). Tyypillisiä ketojen ja kallioketojen lajeja kummallakin kohteella ovat vaarantunut (VU) keltamatarra (*Galium verum*), keltamaksaruoho (*Sedum acre*), ahopukinjuuri (*Pimpinella saxifraga*), kissankello (*Campanula rotundifolia*) ja mäkitervakko (*Viscaria vulgaris*), kuviolla 1 myös ruoholaukka (*Allium schoenoprasum*).

1990-luvulla tehdyn Uudenmaan perinnemaisemaintoinnin raportissa (Pykälä & Bonn 2000) ”Kjulbölen kalliokedoksi” nimetyltä kohteelta on löydetty myös mäkipirvilää (*Ervum tetraspermum*), jänönapilaa (*Trifolium arvense*), mäkilemmikkiä (*Myosotis ramosissima*) ja malia (*Artemisia absinthium*). Kohteen tarkka rajaus ei ole tiedossa, mutta siihen on kuulunut todennäköisesti kohde 1 ja kaava-alueen länsipuolelle jäävää kallioketoa.

Kuviot 1 ja 2 saattavat olla ainakin osittain luonnonsuojelulain 64 §:n nojalla suojeltavia ketoja, mutta kuten edellä mainittiin, pykälän tarkoittamien ketojen määrittelyyn ei ole käytössä vielä ohjeistusta. Äärimmäisen uhanalaisten luontotyyppiensä ja keltamataran esiintymisen perusteella kuvio 1 ja kuvion 2 eteläosa ovat arvokkaita luontokohteita.

Kuva 1. Kaava-alueen länsiosan luontotyyppiryhmät ja -yhdistelmät. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta.

Kuva 2. Kaava-alueen itäosan luontotyyppiryhmät ja -yhdistelmät. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta.

Kuva 3. Kuvion 2 eteläreunaa.

Suot (kuviot 8 ja 16)

Kuviot 8 ja 16 ovat useiden suotyyppien yhdistelmiä, jotka kuuluvat *rannikkosoihin* (EN/EN). Kuvion 8 länsiosan suo on kasvillisuustyyppien ja kasvistollisen monimuotoisuuden perusteella arvokas luontotyyppikohde. Kuviolla 16 ei esiinny erityisiä arvoja. Molemmat kuviot ovat osaksi selvästi muuttuneita ojituksen takia. Myös sähkölinjan kulku kuvion 8 kautta on vaikuttanut sen ominaispiirteisiin.

Kuvio 8 on luonnontilaisimmillaan lähellä merenrantaa, missä esiintyy koivu- ja pajuluhtaa, osin vaikeasti määriteltävää avoimempaa luhtaa sekä hieman nevaa ja kausikosteikkoa, jossa on esillä paljasta mutapintaa. Pohjoisella rantaosuudella on myös kapealti ruovikkoa. Pohjois- ja itäosien avoimien osuuskien kasvillisuus muistuttaa metsäluhtaa, mutta on avointa johtoauekan kunnossapidon vuoksi. Idässä luhtaisuus heikkenee ja kasvillisuus muistuttaa kosteaa, heinävaltaista suurruohostoa.

Kuvion 8 Osittain nevamaisessa merenrannassa ja sen läheisyydessä vallitsevat rahkasammalet (*Spagnum* spp.), suomyrtti (*Myrica gale*), järvikorte (*Equisetum fluviatile*), järviruoko (*Phragmites australis*), sarat (*Carex* spp.), kurjenjalka (*Comarum palustre*) ja terttualpi (*L. thyrsoiflora*). Itään mentäessä korpikaisla (*Scirpus sylvaticus*) ja korpikastikka (*Calamagrostis phragmitoides*) ovat hyvin dominoivia. Muita paikalta tavattuja luhtien ym. soiden tyyppillisiä lajeja ovat mm. nevaimarre (*Thelypteris palustris*), suo-orvokki (*Viola palustre*), luhtamatara (*Galium uliginosum*), rentukka (*Caltha palustris*), luhtasuoputki (*Peucedanum palustre*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*) sekä röyhy- ja jouhivihvilä (*Juncus effusus*, *J. filiformis*). Koivun ja pajujen lisäksi luhdassa tavataan tervaleppää (*Alnus glutinosa*), joista osa on järeitä.

Kuvio 16 on länsiosistaan avointa luhtaa, lähinnä ruokoluhtaa sekä sara- ja ruoholuhtaa ja itäosastaan tervaleppäluhtaa. Länsiosassa on myös pajukkoa. Tervaleppän joukossa on nuorta hieskoivua (*Betula pubescens*). Runsaita lajeja sekä puustoisella että avoimella osuudella ovat mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), ranta-alpi, korpikastikka ja märimmillä kohdilla korpikaisla. Kuivuneessa tervaleppikon reunassa kasvaa metsäkortetta (*Equisetum sylvaticum*). Tervaleppäluhta on muuttunut ojituksen seurauksena, joten se ei ole vanhan luonnonsuojelulain 29 §:n tarkoittama tervaleppäkorpi, eikä se liene myöskään uuden luonnonsuojelulain 64 §:n mukainen tervaleppämetsä.

Kuva 4. Kuvion 8 länsiosaa.

Rantakosteikot (kuviot 3, 17 ja 20)

Kaava-alueen rantakosteikot koostuvat suurimmaksi osaksi ruovikoista. Rannan puolella on monin paikoin kapeita vyöhykkeitä sara- ja ruoholuhtaa, suurruohostoa sekä laikuittain pajuluhtaa. Kuvion 17 länsiosassa esiintyy myös ruokoluhtaa. Kuvion 3 länsiosassa on laajempi yhtenäinen osuus pensaikkuhuhtaa, ja kuviolla 17 on pellon reunassa kapea, pääasiassa nuoresta tervalepistä koostuva puustoinen vyöhyke. Rantakosteikoista ei todettu erityisiä arvoja. Luhtien ja suurruohostojen kenttäkerroksessa yleisiä lajeja ovat mm. mesiangervo, ranta-alpi, korpikastikka, luhtakastikka (*Calamagrostis neglecta*), sarat, kuten tupassara (*Carex nigra* subsp. *juncella*) ja viiltosara (*C. acuta*).

Avokalliot (kuviot 10 ja 15)

Kaava-alueelta rajattiin erikseen kaksi avokalliokuviota. Pieniä avokallioita esiintyy myös kalliometsien yhteydessä. Kjulböleträsketin rantakalliolla, kuviolla 10, esiintyy kaltevuodeltaan erilaisia kalliopintoja, jotka ovat paljolti poronjäkälien (*Cladonia* spp.) ja tierasammalen (*Racomitrium* sp.) peittämiä. Kalliopintojen väleissä kasvaa varpuja, heinätuppaita, käkkyräisiä mäntyjä ja katajia (*Juniperus communis*). Lisäksi löydettiin kalliohatikkaa (*Spergula morrisoni*). Kuvio kuuluu luontotyyppiin *karut järvenrantakalliot* (LC/LC). Kuvio 15 on hyvin vaatimaton, loivasti lounaaseen viettävä, täysin avoin kallio, joka on luontotyyppiä *karut poronjäkälsammalkalliot* (LC/NT). Kummallakaan kohteella ei esiinny erityisiä luontotyyppiin tai kasvillisuuteen liittyviä arvoja, mutta kuvio 10 on maisemallisesti merkityksellinen.

Kuva 5. Kuvio 10.

Kalliometsät (kuviot 4, 6, 11, 13 ja 14)

Kaava-alueen *kalliometsät* (NT/NT) on rajattu kuvaan 1 maastokartan kalliopaljastumien mukaan. Ne ovat tavanomaisia harvakasvuisen, paikoin vanhan männikön, kalliopaljastumien sekä kangasmetsä- ja

kalliokasvillisuuden luonnehtimia kohteita. Kuviolla 6, 13 ja 14 puusto on selvästi metsätalouden muovaamaa. Kuvioiden 4 ja 11 metsät ovat kaava-alueen luonnontilaisimpia, mutta niissä ei ole erityisiä, huomiota herättäviä piirteitä.

Kangasmetsät (kuviot 5, 12 ja 19)

Kaava-alueen kangasmetsät ovat enimmäkseen mäntyvaltaista tuoretta ja kuivahkoa kangasta. Kuvion 5 itäosassa ja kuvion 12 pohjoisosassa on myös kuusivaltaista tuoretta kangasta. Kuvio 19 on pääasiassa sekapuustoista lehtomaista kangasta. Kuviolla 5 ja 12 vallitsevat luontotyypit ovat *varttuneet havupuuvalltaiset tuoreet kankaat* (NT/VU) ja *varttuneet kuivahkot kankaat* (VU/EN). Kuvion 19 pääluontotyyppi on *varttuneet havupuuvalltaiset lehtomaiset kankaat* (NT/NT). Lisäksi kuviolla 19 metsä vaihettuu merenlahtea kohti lehtomaisesta kankaasta *tuoreeksi keskiravinteiseksi lehdoksi* (VU/VU), jota ei ole kuitenkaan pienialaisuutensa vuoksi rajattu erikseen. Kaava-alueen kangasmetsissä ei ole erityisiä arvoja. Kuvioiden 5 ja 12 puusto on laajalti yksipuolista, puunkasvatuksen vuoksi tasaikäisenä kasvatettua ja tasaväliseksi harvennettua, ja lahoppuuta esiintyy niissä niukasti. Kuviolla 12 männikkö on harvennettu hyvin väljäksi. Kuviolla 19 metsä on rakenteellisesti hieman monipuolisempaa, ja kuusen seassa on runsaasti rauduskoivua (*Betula pendula*), mutta tälläkään kuviolla metsä ei ole varsinaisesti luonnontilaisen kaltaista.

Kuva 6. Kuvion 12 talousmetsää.

Lehdot (kuviot 7, 9 ja 18)

Kaava-alueella tavataan tuoreita (kuvio 7 ja osin 9) ja kosteita (kuvio 18 ja osin 9) lehtoja. Tuoreet lehdot ovat kuusivaltaisia ja lukeutuvat luontotyyppiin *tuoreet keskiravinteiset lehdot* (VU/VU). Puusto on kummallakin kuviolla yksipuolinen, ja pensaskerros heikosti kehittynyt. Kenttäkerroksen tavallisia lajeja ovat lillukka (*Rubus saxatilis*), ahomansikka (*Fragaria vesca*), käenkaali (*Oxalis acetosella*), kielo (*Convallaria majalis*) ja sananjalka

(*Pteridium aquilinum*). Kuviolla 7 kasvaa lisäksi sinivuokkoa (*Hepatica nobilis*). Kuviolla 9 kenttäkerroksen kasvillisuus on nuorehkon, tiheän kuusikon takia harvaa. Kaava-alueen tuoreet lehdot eivät ole kasvillisuudeltaan arvokkaita, eivätkä luontotyyppinä edustavia.

Kuviolla 9 kostea lehto on kuusivaltaista. Kenttäkerroksessa tavataan erityisesti metsäkortetta, metsäalvejuurta (*Dryopteris carthusiana*), rönsyleinikkiä (*Ranunculus repens*) ja käenkaalia. Kuvio 18 on pääasiassa tervaleppävaltaista saniaislehtoa. Puustoa on harvennettu voimakkaasti, ja varttuneen puuston alle on noussut runsaasti taimikkoa ja mm. vadelmaa (*Rubus idaeus*). Kohteen pohjoispuolelle on kaivettu oja. Kenttäkerroksen valtalaji on soreahiirenporras (*Athyrium filix-femina*). Kuvio 9 on lähinnä luontotyyppiä *kosteat keskiravinteiset lehdot* (NT/NT), mutta siinä on nähtävissä myös korpimuuttuman piirteitä. Kohde 18 on luontotyyppiä *kosteat runsasravinteiset lehdot* (VU/VU). Rannan tuntumassa kohde vaihettuu puustoiseksi luhdaksi. Se on menettänyt luontaisia ominaispiirteitään puuston harvennuksen takia ja myös viereinen oja on voinut kuivattaa sitä.

EU:n luontodirektiivin liitteen IV lajien elinympäristöt

Kaava-alueen luontotyypeissä ei ole todennäköisiä EU:n luontodirektiivin liitteen IV lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, lukuun ottamatta lepakoiden päiväpiiloja, joita on rakennusten ulkopuolelta käytännössä yleensä mahdotonta paikantaa edes erillisen selvityksen avulla. Mahdolliset viitasammakon lisääntymisalueet jäävät pääasiassa kaava-alueen ulkopuolelle, sillä sen raja kulkee järven- ja merenrannassa rantaviivaa pitkin.

Lähteet

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet ja Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 + 925 s.

Pykälä, J. & Bonn, T. 2000. Uudenmaan perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 178. Suomen ympäristökeskus & Uudenmaan ympäristökeskus. 367 s.